

Szakács László

A Medve-tó és a környéki faállomány

Kulcsszavak: *Medve-tó; sós tavak; természetvédelmi területek.*

Páratlan természeti értékeinek megóvása érdekében a Medve-tó és a környéki faállomány rezervátummá nyilvánítása 1993-ban valósult meg,¹ de védett területként már 1970 óta ismert,² majd az 5/2000-es törvény értelmében országos érdekelttségű védett területté vált. A védett terület Szováta belterületén fekszik, összterülete 79 hektár, amiből a tavak 5,7 hektárt foglalnak el, a többit erdő borítja.

Geológiai szempontból a Sóvidék részeként Szováta vulkanikus kőzetekbe ágyazott sósziget. A sómasszívumot aránylag vékony agyagos, homokos talaj borítja. Az általában kopár, sőtűrő fűfélékkel borított szegényes sós felszínektől eltérően, itt a só tömbök fölött évszázados erdők találhatók, életképes nagytermetű fákkal. Az összefüggő erdőket alkotó fajok a következők: a kocsányos és kocsánytalan tölgy (*Quercus robur*, *Q. petraea* - 37.61%), a bükk (*Fagus sylvatica* - 26.41%), a gyertyán (*Carpinus betulus*- 34.25%). Helyenként megtaláljuk a lucfenyőt (*Picea abies*- 1.71%), a fekete és az erdei fenyőt (*Pinus nigra*, *P. sylvestris*), de találunk jegenyefenyőket is (*Abies alba*). A fenyők, de a lombhullatók is tekintélyes nagyságot érnek el, nem ritkák a 60-70 centiméter átmérőt is meghaladó példányok.

Ezen kívül előfordul a madárcseresznye (*Cerasus avium*), a rezgő nyár (*Populus tremula*), a vadalma (*Malus sylvestris*), a veresgyűrűs som (*Cornus sanguinea*), a galagonya (*Crataegus monogyna*), a mogyoró (*Coryllus avellana*), a kőris (*Fraxinus excelsior*) a mezei juhar (*Acer campestre*), a korai juhar (*Acer pseudoplatanus*), stb. Ritka és védett fajok is találhatóak, mint a Teleki virág (*Teleki speciosa*), kisasszonypapucs (*Cypripedium calceolus*). Gazdag az állatvilága is: számos gerinctelen faj, kételtű, hulló, madár és emlősfaj található a térségben.

A természetvédelmi területen több sós tó alakult ki. A Medve-tó Szováta legnagyobb, legismertebb és legfontosabb tava. Európai hírű, de világszinten is elismert heliotermikus tó, amely tulajdonsága különleges keletkezésének következménye. A tó felülete 40235 négyzetméter, legnagyobb mélysége 18,4 méter, átlagmélysége 10 méter, 502 méter tengerszint feletti magasságon fekszik, nevét a kiterített medveörhöz hasonló alakjáról kapta.

A tó eredetéről több feljegyzés is született, bizonyítottan 1875-80 között keletkezett meteorológiai, geológiai és hidrológiai eseménysorozat következtében egy kaszálórét helyén.³ A réten átfolyó patakok (Köröstoplica és Aranyos) vize lassan feltöltötte a kaszáló helyén beomlás által keletkezett mélységet, folyamatosan oldva a meder és alapzat sóját. 1900-ban a só koncentrációja 300 g/l volt, jelenleg 233 g/l-re csökkent. A sótartalom nem egyforma, rétegződést mutat, alacsony a felszínen, növekszik 3 méter mélységig, majd nagyjából állandó a fenékiig.

A tóba ömlő patakok vize egy körülbelül 8-12 centiméter vastagságú édesvízréteget alkot a sós tó felületén, amely átengedi a napsugarakat, viszonylag hideg marad, miközben meggátolja a visszasugárzást, így a sós víz melegszik 2,5-3 méter mélységig, onnan pedig fokozatosan kihűl. A felszínen a víz hőmérséklete 10-20 C° lehet, 1-1,4 méter mélységben megközelítheti a 30-40 C°, míg az 1,4-3 méter mélységben elérheti az 50-60 C°. Az alacsonyabb rétegeknél újból 20 C° köré esik a hőmérséklete. 1900-ban 2,7 méter mélységben 70 C° mértek, 1910-ben 51 C°, míg 1994-ben 48 C°.

A Mogyorósi-tó szintén az 1870-es években alakult ki. Felülete körülbelül 3600 négyzetméter, 4 méterrel a Medve-tó szintje alatt található, így e tavat a Medve-tó vízfölöslege táplálja. Ez a tó is heliotermális jelleget mutat, de itt nem találjuk meg a Medve-tóra jellemző rétegezettséget. Ennek magyarázatát a tó sekélyebb mélysége (körülbelül 6,5 méter), valamint a Medve-tóból átfolyó felszíni édes és kevésbé sós vizekben találjuk. A vízfölösleg a Sósárokba folyik, amely főleg szárazabb nyarakon havas táj jelleget kap a felszínen kicsapódó sótól. A Sósárokból a víz a Szováta-patakába folyik.

A Medve-tótól északnyugati irányba találjuk a Vörös és a Zöld tavakat, amelyek az erdő által körülvett, egymásba kapcsolódó víztükrökkel festői képet alkotnak. Felületük a Medve-tó szintje fölött terül el, így vízfölöslegük a Medve-tóba ömlik. A 70 méter hosszúságú Vörös-tó nevét a vízében nagy számban előforduló vöröses színű sóférgről (*Artemia salina*) kapta, amely nevével ellentétben nem féreg, hanem alacsonyrendű rákocská. A jóval kisebb Zöld-tó nevét a vízében tükröződő lombok zöldjének köszönheti. Ettől függetlenül színe gyakran vörös a sóférgek jelenléte miatt. A tavak közvetlen közeléig húzódó faállomány lehulló lombja évtizedek alatt vastag iszapréteggé alakult. Jelenleg a feltöltődési folyamatok miatt csökkenőben van a tavak felülete, valamint mélysége. E két tavat rejtő völgykatlan végében, a Vörös-tó mögött, felszínre tört sósziklákat találunk.

Az 1400 négyzetméteres, rozsdavörös színű Rigó-tó meglehetősen fiatal képződmény, végső formáját a múlt század '50-es éveiben nyerte el. Vízfölöslege a Sósárokba folyik. A Medve-tó fölött, északi oldalon, az erdő által körülfogva találjuk a Piroska-tavat. Só koncentrációja annyira alacsony, hogy édesvízre jellemző élővilág alakulhatott ki benne (halakat, kárászokat is telepítettek a tóba).

A védett terület határán kívül, a Zoltán-tető délkeleti részén található Szováta legrégebbi (jelenleg is létező) sós tava, a Fekete-tó, amely 1710-ben keletkezett és a Medve-tó kialakulásáig Szováta legjelentősebb tava volt. A védett terület jelenleg az erdészet valamint a szováta önkormányzat védnöksége alatt található: az erdészet az erdőkért, az önkormányzat a tavakért felel.

Jegyzetek

1. Megyei Tanács 19/1993-as számú Határozata alapján.
2. Ordinul Comitetului de Stat al Geologiei, nr. 65/3.03.1970.
3. A tó keletkezéséhez lásd bővebben: Fekete Árpád – Józsa András – Szőke András – Zepeczánér Jenő: *Szováta 1587-1989*. Székelyudvarhely, 1998.

Uszadék

Törés